

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเลี้ยงโคนมเพื่อรีดนมในประเทศไทยได้มีการเลี้ยงมาก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งในระบายนั้นเป็นการเลี้ยงที่ปฏิบัติกันในหมู่ชาวอินเดียเพื่อผลิตนมไว้จำหน่ายในหมู่ชาวอินเดียด้วยกัน การเลี้ยงโคนม และการผลิตนมในสมัยใหม่ เริ่มขึ้นจากสถาบันการศึกษาทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยเริ่มนำโคนมจากยุโรปเข้ามาในประเทศไทยประมาณ พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา แต่ยังไม่มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมไปสู่เกษตรกร จุดเริ่มต้นของการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมไปสู่เกษตรกรอย่างจริงจังในประเทศไทยเริ่มขึ้นเมื่อทางรัฐบาลได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเดนมาร์กจัดตั้งฟาร์มโคนมไทย—เดนมาร์กขึ้นที่จังหวัดสระบุรีในปี พ.ศ. 2505 ซึ่งปัจจุบันคือ องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) ซึ่งนับว่าเป็นฟาร์มตัวอย่างที่ได้มาตรฐานสำหรับเกษตรกรที่สนใจเข้าชม นอกจากนี้แล้วยังทำหน้าที่ส่งเสริมและฝึกอบรมด้านการเลี้ยงโคนมให้แก่เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องไปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้อาชีพเลี้ยงโคนมประสบความสำเร็จด้วยดีตลอดมาภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐบาล และเอกชน (คงปฐม, 2538)

การส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ในรูปแบบของโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมก็เป็นส่วนหนึ่งที่รัฐบาลคาดหมายว่าจะเป็นการเพิ่มปริมาณน้ำนมดิบและพัฒนาการเลี้ยงโคนมของชาติให้เป็นไปตามระบบแบบแผน โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมปี 2537—2539 ภายใต้แผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร (กรมปศุสัตว์, 2537) เป็นนโยบายของรัฐบาลโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคนมเพื่อทดแทนการปลูกพืชที่มีปัญหาด้านผลผลิตและราคา

ในปี 2537 รัฐบาลได้ให้การช่วยเหลือด้านงบประมาณให้กับองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทยเพื่อจัดตั้งโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นมขึ้นในพื้นที่ ตำบลคลองมะพลับ อำเภอสรีนคร จังหวัดสุโขทัย และศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบขนาด 10 ตันจำนวน 5 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ศรีนคร ศูนย์คีรีมาศ ศูนย์ทุ่งเสลี่ยม ศูนย์กงไกรลาส และศูนย์โพทะเล เพื่อรองรับน้ำนมดิบที่เกิดจากโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมตามแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตทางการเกษตรปี 2537—2539 (คปร.) และปี 2540—2544 (คปร.) สำหรับการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคนมในระยะ 2—3 ปี แรก องค์การส่งเสริมกิจการโคนม, กรมปศุสัตว์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและ

สหกรณ์การเกษตร (ชกส.) ได้ร่วมกันคัดเลือกเกษตรกรเตรียมความพร้อมให้เกษตรกรและส่งมอบโคสาวทองให้กับเกษตรกรรายละ 5 ตัว โดยเกษตรกรได้สินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ (ร้อยละ 5 บาทต่อปี) จาก ชกส. วงเงินกู้รายละ 200,000 – 225,000 บาท กำหนดระยะเวลาชำระหนี้ 15 ปี หลังจากได้รับมอบโค เกษตรกรจะได้รับการดูแลและรับให้คำแนะนำในการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ อ.ส.ค. (ศูนย์ศรินคร) กรมปศุสัตว์ และชกส. สำหรับเจ้าหน้าที่ อ.ส.ค. ศูนย์ศรินครมีหน้าที่รวบรวมและรับซื้อน้ำนมดิบของสมาชิก ให้บริการด้านสัตวแพทย์และผสมเทียม ให้คำแนะนำและดูแลสมาชิกในการผลิตน้ำนมดิบให้มีคุณภาพ อีกทั้งส่งเสริมให้คำแนะนำในการจัดฟาร์มโคนม นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วม เช่น สหกรณ์นิคมสวรรคโลก จำกัด และสหกรณ์การเกษตรสวรรคโลก จำกัด ซึ่งให้การสนับสนุนด้านวิชาการ และการบริการปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมด้วย

ปัจจุบันปริมาณน้ำนมดิบในพื้นที่ดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อการตอบสนองกำลังการผลิตของโรงงานนม ซึ่งกำลังผลิตถึง 30 ตัน/วัน แต่ปริมาณน้ำนมดิบที่ได้จากการเลี้ยงโคนมในจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดใกล้เคียง ผลิตน้ำนมดิบได้ประมาณ 14 ตัน/วันเท่านั้น ในพื้นที่ของศูนย์ศรินคร ปัจจุบันมีสมาชิกผู้เลี้ยงโคนมจำนวน 84 ราย มีโคทั้งหมด 1,089 ตัว สามารถผลิตน้ำนมดิบได้ประมาณ 5 – 6 ตัน/วัน ใช้ระยะเวลาดำเนินโครงการมา 7 ปี (2538 – 2544) และการเลี้ยงโคนมโดยรวมจะมีแนวโน้มขยายตัวขึ้นแต่ในพื้นที่กลับพบว่าการขยายตัวเป็นไปอย่างช้า ๆ และมีแนวโน้มลดลงในบางช่วง ส่วนปริมาณน้ำนมดิบที่ผลิตได้ก็เพิ่มเป็นสัดส่วนน้อยและยังไม่พอกับความต้องการในประเทศ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในบางพื้นที่ประสบปัญหาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เช่น โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม จังหวัดนครปฐม จำนวนเกษตรกรเมื่อเริ่มโครงการมี 94 ราย ยังคงเลี้ยงอยู่ 59 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.77 และเลิกเลี้ยง 35 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.23 ขณะที่เกษตรกรที่ยังเลี้ยงอยู่ 59 รายนั้น 50 รายมีกำไรจากการเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 79,139 บาทต่อฟาร์มต่อปี และอีก 9 รายขาดทุนเฉลี่ย 29,482 บาทต่อฟาร์มต่อปี (คงปฐม, 2538: บทคัดย่อ)

เหตุผลที่ทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล, เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ส่งเสริมกิจการโคนมเขตศรินคร จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดจนเป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการดำเนินงาน ส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ในโครงการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมกิจการ โคนมเขตศรีนคร จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคและแนวทางแก้ไขของการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ส่งเสริมกิจการ โคนมเขตศรีนคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ส่งเสริมกิจการ โคนมเขตศรีนคร จังหวัดสุโขทัย และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา, อุปสรรค และข้อจำกัดของการเลี้ยง โคนมในพื้นที่ที่จะสามารถช่วยในการวางแผนในระดับผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและวางแผนการเลี้ยง โคนมในอนาคต ให้ประสบผลสำเร็จยิ่ง ๆ ขึ้นไป

สมมุติฐานของการวิจัย

ปัจจัยทางด้านส่วนบุคคลเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านสังคมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมของศูนย์ส่งเสริมกิจการ โคนมเขตศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ในการศึกษารครั้งนี้ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเลี้ยง โคนมของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ส่งเสริมกิจการ โคนมเขตศรีนคร จังหวัดสุโขทัย จำนวน 84 ราย โดยมีตัวแปรที่นำมาศึกษาดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

1.1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

- อายุ
- ระดับการศึกษา
- สถานภาพการสมรส
- ประสบการณ์ในการเลี้ยง โคนม

1.2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

- จำนวนแรงงานในครอบครัว
- การจ้างแรงงาน

- เครื่องรีดนม
- จำนวนโคนม
- พื้นที่เลี้ยงโคนม
- พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์

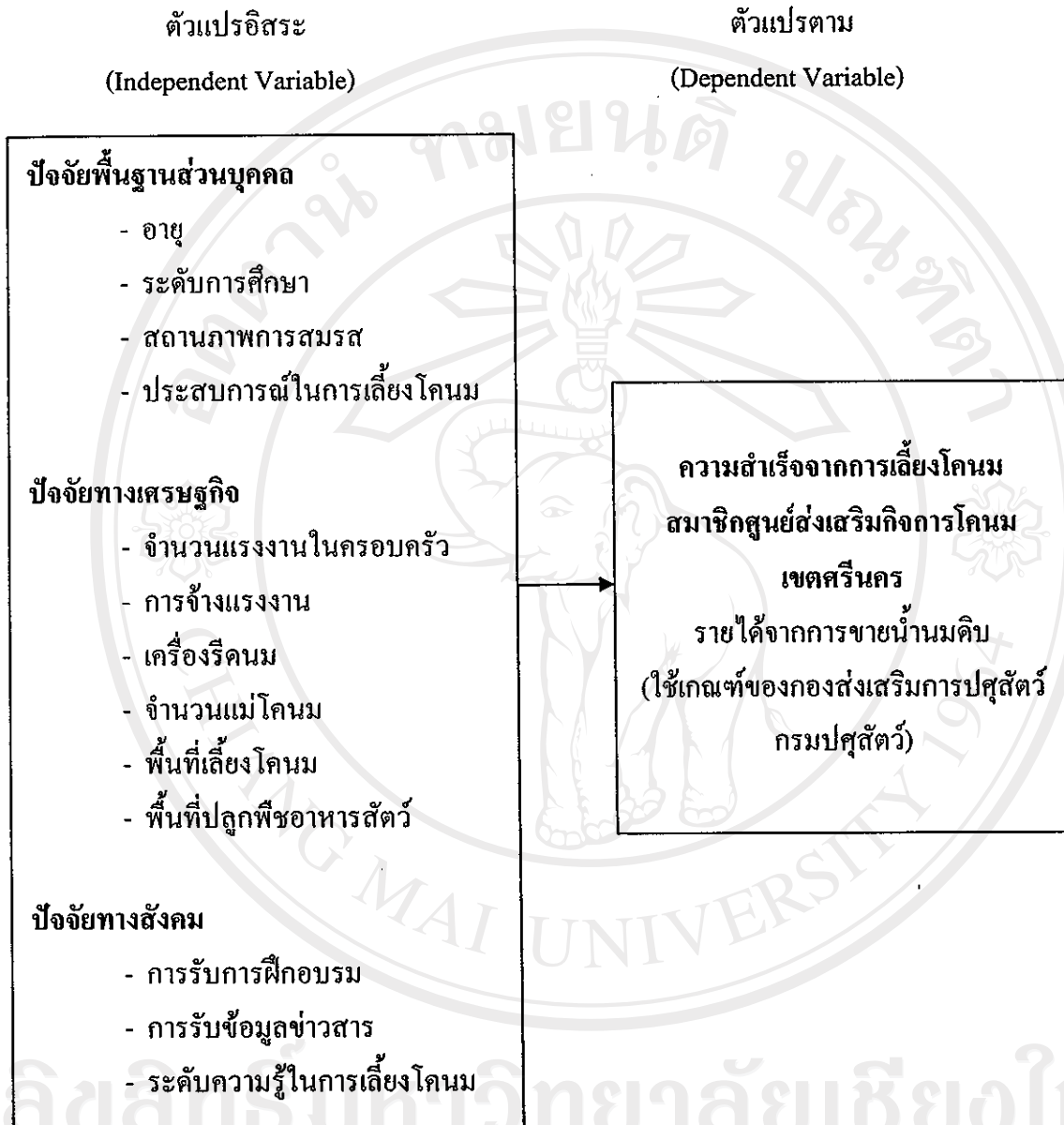
1.3. ปัจจัยทางสังคม

- การรับการฝึกอบรม
- การรับข้อมูลข่าวสาร
- ระดับความรู้ในการเลี้ยงโคนม

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

ความสำเร็จตามเกณฑ์จากการเลี้ยงโคนมของสมาชิกโครงการ คปร. โดยวัดรายได้จากการขายนํ้านมดิบของสมาชิก (ก่อนหักค่าใช้จ่าย) คือ เกษตรกรที่เริ่มเลี้ยงปี 2538 มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 153,000 บาทต่อฟาร์มต่อปีขึ้นไป และเกษตรกรที่เริ่มเลี้ยงปี 2540 มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 117,000 บาทต่อฟาร์มต่อปีขึ้นไป (ใช้เกณฑ์ของกองส่งเสริมการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์) ปัจจุบันราคานํ้านมดิบที่เกษตรกรได้รับ คือ ราคาโลกรั่มละ 10.50 บาทจึงต้องปรับเพื่อให้เป็นปัจจุบันซึ่งเกษตรกรที่เลี้ยงปี 2538 มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 214,200 บาทต่อฟาร์มต่อปีขึ้นไป และเกษตรกรที่เริ่มเลี้ยงปี 2524 มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 163,800 บาทต่อฟาร์มต่อปีขึ้นไป โดยปริมาณนํ้านมยังใช้เกณฑ์ของกองส่งเสริมกิจการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ ได้กำหนดไว้เหมือนเดิม

แผนภูมิ 1 ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

นิยามศัพท์

ความสำเร็จ หมายถึง ความสำเร็จวัดจากรายได้การจำหน่ายน้ำมันดิบของเกษตรกร (ก่อนหักค่าใช้จ่าย) คือ เกษตรกรที่เริ่มเลี้ยงในปี 2538 จะมีรายได้ 214,200 บาทต่อปีและ เกษตรกรที่เริ่มเลี้ยงในปี 2540 จะมีรายได้ 163,800 บาทต่อปี (ใช้เกณฑ์ของกองส่งเสริมการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์) โดยคิดราคาน้ำมันดิบปัจจุบัน คือ 10.50 บาทต่อกิโลกรัม

ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลต่างระหว่างผลตอบแทนกับต้นทุนการผลิต

ผลตอบแทน หมายถึง ผลรวมของผลตอบแทนจากการขายน้ำมันดิบ การขายโคคัดทิ้ง มูลค่าของฝูงโคทดแทนที่เพิ่มขึ้น การขายลูกโคเพศผู้ มูลโคและเงินปันผลสหกรณ์

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม หมายถึง เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมในช่วงที่เก็บรวบรวมข้อมูลและเป็นสมาชิกของศูนย์ส่งเสริมกิจการโคนมเขตศรีนคร จังหวัดสุโขทัย หรือองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.)

ค่าแรงงาน หมายถึง อัตราค่าจ้างแรงงานเท่ากับค่าแรงงานขั้นต่ำในท้องถิ่น โดยกำหนด 1 วันเท่ากับ 8 ชั่วโมงทำงาน และคำนวณหาแรงงานที่ใช้ในฟาร์มเป็นชั่วโมงต่อวัน โดยค่าแรงงานจะแสดงในรูปแบบเป็นตัวเงิน (จ่ายจริง) ถ้ามีการจ้างแรงงาน และไม่เป็นตัวเงิน (ไม่จ่ายจริง) ถ้าใช้แรงงานในครอบครัว

ประสบการณ์การเลี้ยง หมายถึง เกษตรกรที่ประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นของตนเองหรือเป็นของครอบครัวมาก่อน และระยะเวลาที่เกษตรกรเริ่มเลี้ยงโคนมจนถึงปัจจุบัน

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือเทียบเท่า ที่ได้รับจากกระทรวงศึกษาธิการ

อายุ หมายถึง จำนวนเต็มของอายุจริงของเกษตรกร นับเป็นจำนวนปี

รายได้ หมายถึง รายได้ที่เกษตรกรได้รับจากการขาย (มกราคม 2544 — ธันวาคม 2544)

จำนวนแรงงาน หมายถึง จำนวนคนที่ทำหน้าที่ในการเลี้ยงโคนมภายในฟาร์ม ซึ่งรวมทั้งสมาชิกในครอบครัวและคนงาน

การรับข่าวสาร หมายถึง ความถี่ในการได้รับข่าวสารของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลในการเลี้ยงโคนมจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร เป็นต้น

การเข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้เข้าร่วมในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม ซึ่งจัดขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชน

ระดับความรู้ในการเลี้ยงโคนม หมายถึง การรับรู้ การเข้าใจในการเลี้ยงโคนมอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการหรือตามที่ได้รับส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่

ผลตอบแทนจากการขายน้ำมันดิบ เงินจากการขายน้ำมันดิบถือเป็นรายได้หลักจากการ
เลี้ยงโคนม โดยมีค่ามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ ปริมาณน้ำมันดิบที่ขายได้ และราคาน้ำมันดิบต่อ
กิโลกรัม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved